

**IVO
ANDRIĆ**

**PRIČE O
MORU**

■ Laguna ■

Odabrane priče Ive Andrića
KNJIGA 4

Iz iste edicije:

BEOGRADSKE PRIČE

PRIČE O OSOBENJACIMA I MALIM LJUDIMA

SARAJEVSKЕ PRIČE

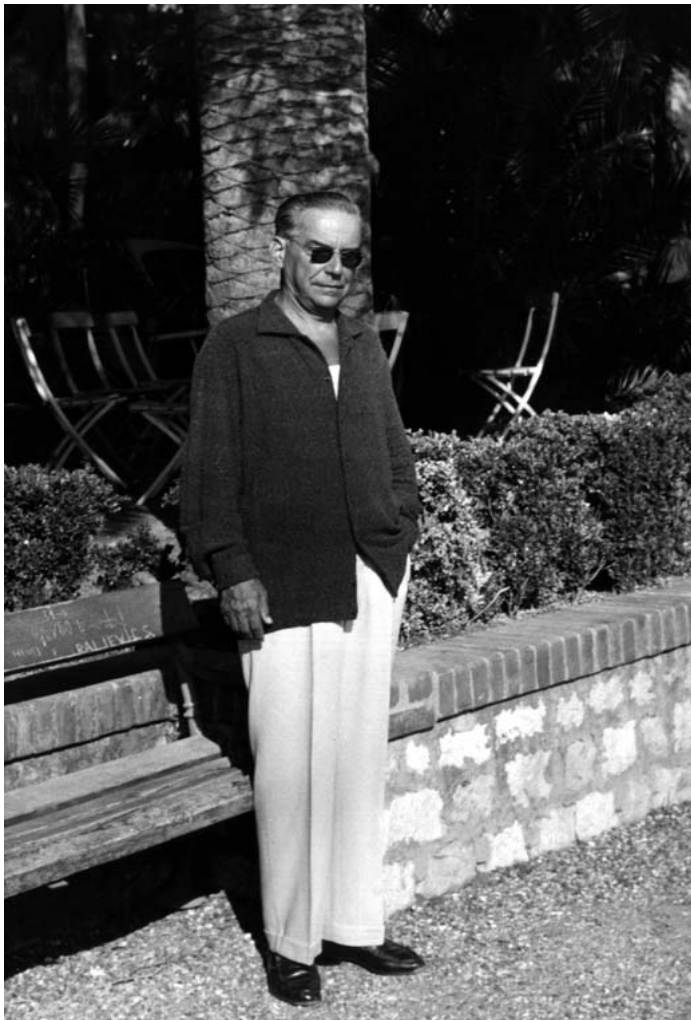
TURSKЕ PRIČE

PRIČE O SELU

Copyright © 2011, 2026 Zadužbina Ive Andrića,
Milutina Bojića 4, Beograd

Copyright © 2011, 2026 Izbor Zadužbine Ive Andrića,
Milutina Bojića 4, Beograd

Copyright © 2026 ovog izdanja, LAGUNA

Avo Andrić u Herceg Novom, sredinom 1960-ih godina

PRIČE O MORU

SADRŽAJ

Leteći nad morem.....	11
-----------------------	----

*

Letovanje na jugu	17
Žena na kamenu	31
Zanos i stradanje Tome Galusa	55
Bajron u Sintri.....	69
Robinja.....	75
Predvečernji čas	89
Dva zapisa bosanskog pisara Dražeslava	97
Susret.....	107
Dubrovačka vejavica	115

*

San o gradu.....	125
Trenutak u Toploj	131
Portugal, zelena zemlja	135

<i>Hronologija života i rada Ive Andrića.....</i>	<i>141</i>
<i>Napomena uz ovo izdanje</i>	<i>157</i>

LETEĆI NAD MOREM

Infinito mar de meu desejo!

Camões

Kad god se setim mora, prođe me laka jeza – talas i krilo! – od temena do nožnih prstiju, i poljulja za trenutak zemlju ispod mojih nogu.

Izvedite čoveka iz balkanskih planina na more, i vi ste otvorili jedan opojan praznik sa radosnim svitanjem i neizvesnim sutonom. Želja za morem izgleda da se sakupljala i rasla kroz pokolenja, i nje-
no ostvarenje u jednoj, našoj, ličnosti žestoko je kao eksplozija. Izlazak jednog plemena na more, to je početak njegove prave istorije, njegov ulazak u carstvo većih izgleda i boljih mogućnosti. Taj odlučni čas u istoriji vrste ponavlja se svaki put u istoriji pojedinca pri prvom dodiru sa morem, samo u drugom obliku i manjem obimu.

Nastojim da dobro razmotrim ovu neopisivu nežnost kojom me ispunjava sama pomisao na siv-kastobelu boju galebova perja, na mirne talase koji u sebi nose sunce, nebo, odraz obala, naše likove, i lome se s muzikom koju slušamo u pobožnom zanosu. Dolazi nam misao da su to one daleke i divne igračke za kojima plaču seoska deca u našim planinama, noću, dok im majke uzalud nude dojku koja ublažuje samo prvu žeđ i glad.

Ostavljajući tvrdo i oporo kopno i prelazeći na nemirni ćilim koji vodi u neizvesnost i daljinu, mi smo na važnom prelazu, na putu koji vodi ka oduhovljenju. Zaista, spavajući noću na brodu oko kojeg peva more, dolazi čoveku misao da je to samo prvi konak na putovanju ka još netelesnijim elementima radosnijih i viših svetova. Kao da se ide od krutog preko tekućeg do vazdušastog, i tako sve dalje i dalje.

Sam izlaz na morsku obalu daje iluziju da putujemo ka savršenstvu. Prestaju šume koje pritiskuju i zastrašuju duh i u kojima se sve davi i nadskakuje u neobuzdanom rastenju. Bilje postaje sve ređe i plemenitije, izdvaja se i usamljuje. Omorika postaje kiparisom, planinska divljaka slatkom smokvom, a bezimena trava ruzmarinom. Ogromne glečerske reke sivog kamenja, koje se ruše niz strme planinske padine, postaju sve tanje, sitnije, i na samoj obali pretvaraju se u morski šljunak, pun tajanstvenih šara i likova kao nerazumljivih poruka.

Isperite usta morskom vodom! U njoj ništa ne trune i zato je dragocena i sveta kao lek, vradžbina, i još nesavršen oblik večnosti koja nas čeka. Gor-ka je, ali gorčine se ne treba bojati; gorčina znači rastanak; a rastanci su neizbežne stanice na putu ka savršenstvu. Poverite vašu brđansku tugu moru; ono je beskrajno i neodoljivo kao neprestan poziv na dalje putovanje. Tu na kamenoj ivici, na pogled mora, umukla je naša brđanska pesma i završila se usklikom zadivljenog iznenađenja.

Postajemo laki i vešti. Brodimo.

Čini mi se da gledam kako se brđanin, koji pri-čajući sanjivim glasom, u planini, kraj vatre, liči na diva, ispolinski velikog i teškog, polagano pretvara u mornara, u sitnog matroza koji sa dva barjačica u raširenim rukama, visoko na katarci, sav postaje znak ili slovo, jedno jedino slovo u sažetoj rečeni-ci diktovanoj najprečom nuždom. Pri pomisli na gorku stihiju u kojoj se tako gasi svako ime i briše svaki lik, širi se u meni nerazumljivo ganuće i postaje bez granica.

Talas postaje krilo. Bivamo bestelesni i srećni. Letimo.

To nije više „kao vino crveno more“ po kome brode galije i junaci, nego „neiscrpn okean ljubavi božije“ čiji je šum čuo jedan isposnik u tišini svoje ćelije. Šum u ušima čoveka koji bdi u hladnoj noći. Taj beskrajni i nejasni razgovor između samca čoveka i tišine oko njega, znači da smo pri kraju puta.

To je poslednja reč svih mora ovoga sveta. U našoj samoći, služeći se još čulima, ali ne više za čulni svet, taj šum ima da nas prenese u predele gde se ne zna ni za zvuk ni za tišinu. Zato mi pruga mora u dnu vidika izgleda uvek kao kapija koja odvodi sa sveta, a huk talasa kao poslednje što pozajmljujemo od ove zemlje. I ponori od sjaja koji se prolamaju ponekad, leti, na olujnom nebu nad morem, samo su blede nagovesti unutrašnjih okeana, jer sva zemna mora ostaju za nama – ni talasa ni krila! – kao simboli koje smo prevazišli.

(1932)

LETOVANJE NA JUGU

Kad su austrijski profesor Alfred Norges i njegova žena Ana stigli u to malo primorsko mesto, ono ih je dočekalo teškom sparinom i sitnim neprijatnostima svake vrste. Sve je izgledalo grubo i odbojno. Sve, od nosača koji je doneo njihove stvari i primio novac ne rekavši ni „hvala“, pa do bolešljive gazdarice koja je, stojeći opuštenih ruku, odgovarala na sva pitanja samo bespomoćnim sleganjem ramena. U sobi je vladala sparina i zagušljiv sumrak, jer su zeleni drveni kapci bili pritvoreni. Što je najgore, vodovod je bio presušio. Umesto vode, česmica iznad lavaboa puštala je tužno-podrugljiv pisak. Gazdarica je hladnokrvno uveravala da voda nailazi pred zoru i teče sat-dva; tada je treba hvatati. U vazduhu i na stvarima osećao se dah napuštenosti i čamotinje.

Profesor je gledao kako žena vadi stvari iz kofera, a u sebi je želeo da beži odavde daleko negde, kud bilo, jer mu se činilo da ovde nema ne samo vode ni

svežine nego ni reda ni života. Ali, po svom starom običaju, nije rekao ni reči.

Posle jednog sata taj prvi utisak počeo je da se menja. Pod poslednjim zracima popodnevnog sunca, putnici su se okupali u moru i osvežili, prošetali se osvetljenim trgom, a posle večere još dugo sedeli na terasi svoga stana, oivičenoj cvećem i pokrivenoj gustim lozovim lišćem.

Sutradan su, ustavši rano, doručkovali na terasi sa izgledom na more, u svežini i hladovini letnjeg jutra. To jutro im je pokazalo odmah sav sjaj i bogatstvo predela i potpuno ih izmirilo sa njim. Time je počeo neočekivani i nagli preobražaj. Ni traga od jučerašnje zlovolje, ni pomisli na bežanje, samo želja da ova lepota potraje što duže. Još sinoć su našli dobre bečke prijatelje koji svake godine letuju u ovom mestu i koji su im ga i preporučili. Ništa više nije izgledalo važno ni teško, ni sparna soba, ni vodovod koji samo za vreme nekoliko noćnih sati daje mlaku vodu, ni spora posluga u restoranu. A, naprotiv, sad su otkrivali sve nove lepote ovog boravka na moru.

Gazdarica se, onako slaba i potištena, pokazala kao dobra žena, spremna na svaku uslugu, svi ljudi u malom mestu prijatni i predusretljivi, a sedenje na cvetnoj terasi kao izvor stalnog zanosa i nadahnuća.

Ustajali su već oko šest sati. Kupali bi se sat-dva otprilike. Zatim je žena odlazila u grad da nabavi

voća i posvršava druge sitne poslove, a on je ostajao na terasi, za stolom sa svojim hartijama. (To su bili tabaci sa poslednjom revizijom njegove monografije o Filipu II.)

Osvežen plivanjem, suncem i morskom vodom, on ima osećanje da je obučen u laku a svečanu, cvet-nobelu i mirisnu odeću, i da cveta i raste i sam, zajed-no sa njom i sa svim oko sebe. Sve je jasno, u njemu i oko njega. Rad je samo jedna od stotinu priyatnosti. Nemogućno mu je da se potpuno usredsredi, jer ga sve ostalo zove i privlači. Gusto drveće ispod terase, kome vidi samo obasjane vrhove, nebo sa oblacima, more sa svojim pticama, brodovima, i stalnim pro-menama. U svemu ima sklada i zadovoljstva, a znaš da će sutra biti još lepše.

Tako bi očekivao ženu da se vrati, a voleo je to očekivanje. Čekaš je, raduješ se njenom dolasku, kao lepom iznenađenju, a znaš sigurno da će doći. Srećan si onom naročitom srećom pre sreće. A pre nego što se pojavi, čuješ kako te, još nevidljiva, tiho doziva odozdo sa stepeništa.

Dolazi doručak sa jakim čajem, svežim voćem, mlekom i pecivom. (Vrapci padaju na terasu u oče-kivanju mrvica.) A posle doručka žena bi se nećujno izgubila i ostavila ga sama da bi mogao da se sav preda poslu. Ali, kako koji dan, posao mu sve teže ide od ruke. Sve ga uzbuđuje. Obična cigareta opija kao strast i zamori kao podvig. Uopšte, hrana i vazduh

i mirisi ulaze u nj kao bezazlena slast trenutka, ali kad su jednom u njemu, onda svakim i najmanjim delićem razvijaju neki silan žar i stostruku snagu koja mu ne dâ da miruje. I njegov rad je sve češće i sve više prekidano maštanjem i zanesenim posmatranjem morskih i nebeskih daljina.

To maštanje uzima sve više maha; on ga oseća kao neko blago, a opojno nasilje, koje ga oslobađa svega u njemu i oko njega, ali potpuno potčinjava sebi, zatim se pretvara u čudnu igru, menja odnose u svetu koji ga okružuje i snage i razmere njegovog rođenog tela. Šta je blizu, šta daleko? Šta vazdušasto, šta tečno, šta tvrdo? Šta je on, onaj dojučerašnji, a šta su ove lepote i radosti koje ga sve više ispunjavaju iznutra i opkoljavaju spolja? To se, u trenucima kad je igra na vrhuncu, teško razaznaje. Sve je obavijeno dimom cigarete i sa tim dimom sve se kreće. Duvan postaje moćan i opasan.

Zažmuri. Na ustalasanj kapiji od dima stoji malen i sed čovek. Poznaje ga. To je ovdašnji piljar kod kojeg njegova žena svakog jutra kupuje voće, a svake večeri ga, u prolazu, podmiti naročitim osmejkom koji čičici očigledno nije neprijatan. Samo je sada nešto svečaniji, liči na portret Filipa II, trepće očima, i lakim pokretom desne ruke poziva ga da uđe. Oklevajući, ulazi. Stvarno ulazi u predeo koji je dosad posmatrao u perspektivi, postaje jedno sa njim i sa svakim njegovim delom.

More diše. Pokret se prenosi na gole kamene obale i obrasle planine, na oblake i modro platno neba. Sve se kreće i sprema da poleti. Ma koliko izgledalo neverovatno i nemoguće, krenuće i terasa. Ako se ne pomeri ona, krenuće on i napustiti je, jer on pripada onom što se kreće. Neobično je, čak opasno i pomalo strašno, ali drukčije ne može biti. I divno je. A onaj čičica napustio, izgleda, potpuno voćarsku radnju i sad je neka vrsta vodiča, možda i gospodara pokrenutih svetova. Lukavo miga očima i, krećući se između oblaka, nebeske modrine i gotovo tečnih sivih masa planina, pokazuje pogodna i bezopasna mesta na koja se može nogom stati i odupreti za dalji let.

– Ovuda, molim vas! Ovuda!

Ništa se više ne protivi čoveku. Ne važi više zakon teže ni stare mere i ocene za razdaljinu i tvrdoću predmeta. Sve je izmenjeno i pomereno.

Kad bi se ispeo na planinu koja se diže iznad ovog mesta, mogao bi, čini mu se, zagaziti pravo u nebeska prostranstva. Sve može da bude.

Tu negde bi ga iz čudnog sna prenuo glas njegove žene koja se vraća sa šetnje. Idući uz kamene stepenice, koje su sa ulice vodile na terasu, ona bi ga dozivala mirnim glasom koji očekuje siguran odgovor:

– Fred? Fred!

– Da, da – odgovarao je on tiho, sve dok ne bi na terasu izronila prvo njena glava, a zatim i njen struk, pa ona cela, sa rukama punim voća ili cveća.

Tada bi se odjednom smirili svi uskomešani elementi oko čoveka, vratili se u svoje odnose, srazmere i odstojanja, i postali opet ono što su u svima ostalim časovima dana, za sve ljude pa i za njega. Opasnu i uzbudljivu sreću zatalasanih prostora i sanjanog leta kroz njih zamenjivalo je blaženstvo običnog, stvarnog letovanja u krugu poznatih predmeta i u društvu lica bliskih oduvek.

I sve se to ponavljalo svakog jutra, sa onom jednoličnom, prisnom izvesnošću koja je bitna oznaka svake sreće. Sve se ponavljalo, ali i pojačavalo. San na terasi bubrio je i rastao kao svaka voćka toga kraja u to doba godine, i sve se više približavao onom što jednog dana mora doći – svojoj potpunoj zrelosti.

I taj dan je došao kao jedan u nizu dana toga letovanja. Sve je toga jutra izgledalo svečano, uzbudljivije nego obično. Duvao je jak jugoistočni vetar. More je bilo nemirno. Dugi i moćni talasi valjali su se jedan za drugim, i sa treskom i šumom pokretali široke površine zvonkog šljunka, prelivali obalu belom penom, i nestajali pod novim talasima, sve većim i sve jačim. Zapenjene ivice tih talasa stvarale su srebrnasto stepenište koje je vezivalo obalu sa nebom u dnu vidika.

Retki kupaci skakutali su na šljunku po kom su se osipale penaste kreste visokih talasa, ne usuđujući se da zađu u more. Žene su se igrale sa talasima, trčale im pravo u susret, a zatim bežale pred njima i, pod visokim škropcima bele pene, pocikivale od

nejasne, uplašene radosti kojoj niko nije video ni tražio objašnjenja. Vazduh je bio zasićen mirisom morske soli i dahom neke daleke oluje od koje je dopirao oslabljen odjek.

I toga jutra profesor je izišao sa ženom na plažu. Bio je uzbuđen. Sve ga je gonilo da učini ono što se niko od retkih kupaca, stranaca, nije usudio: da legne na te zaljuljane talase i da pusti da ga dižu i nose i dodaju jedan drugom. Sprečila ga je njegova žena. U tome je bila odlučna i uporna kao malo kada. Držeći ga za ruku, vikala je kroz šum talasa, preklinjala ga da ne ide dalje i uveravala ga da su joj malopre pričali domaći ljudi kako ovi naizgled bezazleni talasi mogu biti opasni i kako se prošle godine po ovakvom vremenu, na toj istoj plaži, udavio jedan čovek. Neoprezan i nevičan moru, nestao je u ovakvim talasima, naočigled kupaca koji mu nisu mogli pomoći. Zbog toga sada niko i ne zalazi u more.

Popustio je. Posle oprezne igre sa talasima koji su ih prskali do temena, vratili su se kući, opijeni vetrom, umorni i zadovoljni od trčanja i smeha. Kad su se osušili i presvukli, žena je, kao obično, otišla na trg, u kupovinu, a on je ostao na terasi za svojim stolom na kom su, kao fini talasi, lepršali okrajci razastrtih hartija.

Sporo i teško se udubljavao u posao. Na njemu je stalno nešto treperelo i poigralo, ili pramen kose, ili ruka, ili očni kapak. Sve kao pozivi koji se sustižu. Još ga je držala neostvorena želja da zapliva u velike

svetlozelene talase čija huka dopire do njega. Dečaćki nestašno pomišljao je kako bi bilo da se brzo spusti do male plaže, da se baci u to zabranjeno more i da pusti da ga talasi šibaju i nose. A zatim da se, još pre ženinog dolaska, vrati na svoje mesto na terasi. Ili, još bolje, da se zaputi stazom koja vodi iznad kuće, pravo uzbrdo, i da potraži visove i vidike koji mu se i sami primiču?

Od te misli svaki čas je dizao glavu sa posla.

Pogled mu se odjednom zaustavio na kamenoj ogradi terase, na koju je u tom trenutku, kao po dogovoru, sleteo krupan vrabac, malo raščupan od vetra. Po držanju i celom izgledu sudeći, to je neki vrapčiji pustolov i skitnica. Učinio je nekoliko onih brzih i finih ptičijih pokreta glavom, a onda se odjednom – kao da je uvideo da je sleteo na pogrešnu adresu! – dostojanstveno i prezrivo vinuo u visinu. Izgledalo je da je odleteo pravo u nebo i izgubio se u njemu. Čovek je pratio pogledom njegov let, dok god je mogao. A to nebo bilo je vedro, posejano na ivicama belim tankim oblacima koji menjaju boju, kao da se sprema svečanost. Daleka ostrva, koja su se u dnu vidika izjednačavala i mešala sa još daljom obalom kopna, takođe su menjala oštrinu svojih oblika, i njihov sivi kamen, pod tankim vencima tamne šume, postajao je ružičast, mek i lelujav. More, koje je u daljini izgledalo stišano i glatko, sve se više i bojama i oblicima saobražavalo svečanom vidu oblaka, neba i obala, pa i tamo gde se otvorena pučina mešala sa obzorom i gubila bez završetka u nedogled, ono se

činilo pristupačno i ne manje čvrsto od linije rasplinutog kopna. Tako su vazdušasti oblaci, tečno more i tvrdo kopno, menjajući svako svoja osnovna svojstva, išli jedno drugom u susret i zagrljaj.

Sve je beskrajno široko i duboko i u isti mah sve je na dohvat ruke, blisko, i sve diže čoveka sa njegovog sedišta, čini ga lakim, pokretljivim i u svemu podobnim opštoj zatalasanoj svečanosti. Sve ga poziva i goni na uspon i let, a otpor je neznatan, gotovo nikakav. Svakako, do kamene ograde na terasi može lako da dođe, kao u igri, evo, i da se nasloni, pa i da se popne na nju i sa nje skoči na strmu stazu koja vodi uzbrdo ka planinskom visu, da se vine u prostor kao vrabac skitnica.

Vrhovi gustih zelenih drveta, koji su već ispod njega, nose na sebi prelive istog onog sjaja koji je povezao i izjednačio sve na zemlji, na moru i na nebu. Taj sjaj, to je čudesni strmi i zanjihani most po kome se čovek penje bez teže i bez granica. Pravo je čudo, pa ipak tako lako i tako jednostavno, to očekivanje sreće koja je već tu. Sve je jedno i jednako, na sve se možeš nasloniti, o sve odupreti, i sve služi kao odskočna daska za dalji lak i prirodan let. Sve te niže dodaje višem, tvrđe mekšem i tamnije svetlijem. Svemu tome nema kraja, a početak je nepovratno zaboravljen.

Nema više ni onog čičice sa licem Filipa Drugog da ti pokazuje gde ćeš stati, jer sad neki pramenovi svetlosti, kao pokretne stepenice, sami nose čoveka, što dalje sve lakše, put nekog ogromnog rumenog

praga tamo u visini; a iza njega već se naziru novi nizovi zračnih i svetlosnih stepenica koje čovečiji hod pretvaraju u sve brži let bez šuma. Čovek može daleko da ide i visoko da se penje; sav se pretvara u to, i u tome mu je celo postojanje. Ide, ali krilatim hodom.

*

Na povratku iz varoši, žena se po običaju javila već sa prve stepenice, mirnim pevuckavim glasom koji očekuje da mu odgovori uobičajeno, rasejano „da, da“ kao što pogled prirodno odgovara pogledu.

– Fred?

Tišina.

– Fred!? – ponovila je kad se već našla na terasi i ugledala prazno sedište i sto sa hartijama koje su treperele na vetru.

– Fred... – govorila je tiše ali upornije kad je ulazila u polumračnu, već spremljenu sobu, iz koje je odgovarala opet tišina.

– Fred! – viknula je prigušeno, i uplašila se i svoga izmenjenog glasa i jeze koju je osetila uz kičmu.

Pojavila se gazdarica i objasnila joj nekako da je profesor još pre četvrt sata otprilike sedeo na terasi. Videla ga je kroz prozor dok je spremala njihovu sobu, i primetila da je ustajao i opet sedao za sto.

– Fred, Fred, Fred!

Žena je strčala niz stepenice i zaputila se drumom, ponavljajući tiho tu reč bez odziva. Obišla je mali gradski trg i ono nekoliko strmih kamenitih ulica, prokrstarila rasturenim plažama bez kupaca, i vratila se kući. („Fred? Fred!“) Čoveka nije bilo. Na suncu, koje je sada zahvatalo već polovinu terase, izvijale su se i poigravale profesorove hartije. Gazdarica je, kao i uvek, samo njihala glavom.

Žena se zaputila do vile u kojoj su stanovali njihovi bečki prijatelji. Oni su tek doručkovali. Brišući zadovoljno usta, umirivali su je da je čovek sigurno nekud odšetao, da će se vratiti, ako ne ranije, a ono svakako na ručak. Bila joj je nepodnošljiva njihova sita vedrina i bezbrižnost.

Obilazila je parkove i šumarke iznad varošice. Nekoliko puta se vraćala kući i pela uz stepenice, nastojeći da u sebi raspali nadu („Fred? Fred!?“) kao što čovek po treći i po peti put pokušava da ukreše upaljač.

Na vreloj terasi bilo je beznadno tiho, i neizdržljivo. S mora se čula huka talasa i grohot šljunka koji oni duž obale jednako rešetaju.

Kad je došlo i vreme ručku, pa i prošlo, i dan već stao da se bliži kraju, a od čoveka nije bilo traga, ona je, crvena u licu i zamučena pogleda, potražila ponovo onaj prijateljski par i sa njima zajedno otišla da prijavi stvar policiji.

U hladovitoj kancelariji mlad službenik upravo se spremao da izađe. Odmah se vratio, ubacio tabak hartije u pisaću mašinu i otkucao prijavu o nestanku

profesora Norgesa, ali je i sam umirivao ženu: da joj je muž verovatno ostao malo duže u šetnji i da će se sigurno vratiti. Ipak je naredio milicionaru da odmah posle ručka krene u potragu.

Taj jedini milicionar bio je pun, dobroćudan mladić koji zaista nema mnogo posla u ovom mestašcu u kom se ništa ne dešava ni među domaćim ljudima ni među turistima. Sad je ozbiljno seo na svoj službeni motocikl i šumno krenuo drumom pored mora, vozeći umerenom brzinom i sa mnogo samopouzdanja.

Ali profesor nije pronađen ni toga ni idućeg dana. Milicija je tragala duž obale. I novine su donele vest o nestalom turistu.

Za to vreme profesorova žena provodila je ceo dan na zabačenom kraju plaže na kojoj su se njih dvoje do neki dan kupali. Čučala je sa rukama u krilu, kao žene ovdašnjih ribara kad očekuju povratak svojih muževa iz ribolova. Njena svetla haljina gubila se u belom šljunku obale. Jedva bi je pred večer nagovorili da napusti svoje mesto i da ode na počinak bez spavanja.

Posle tri dana doputovali su njena majka i profesorov mladi brat, njen dever, i odveli je u Beč.

*

Prolaze dani. Već je kraj avgusta, najlepše doba godine na ovoj obali. Sva dosadašnja traganja za nestalim

profesorom bila su uzaludna. More ga ne izbacuje, a na kopnu ga nema. Ali vlasti ispituju i traže i dalje. Nad malim primorskim mestom jednako lebdi atmosfera neobičnog nestanka. U prolazu, možete često da čujete kako dve domaćice, vraćajući se sa trga, završavaju razgovor:

– I tako, eto, nikad, nikad ništa!

Odmah pogađate da je reč o nestanku nesrećnog profesora. Ali i svi ostali građani, u razgovorima između sebe ili sa gostima, pomišljaju na sudbinu toga čoveka. Po kratkim, iznenadnim zastajkivanjima u govoru i po brižnim pogledima koji se otimaju ka morskoj pučini, vidi se i bez reči da svi žele kakvo-takvo objašnjenje zagonetnog nestanka, da ga oče-kuju nestrpljivo kao stvar od koje zavisi unutarne spokojstvo i svakog pojedinog od njih.

(1959)